

Rembalski, Andrzej

Symposium naukowe Historia odkryć i eksploatacji siarki w Polsce

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 27/1, 236-237

1982

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SYMPOZJUM NAUKOWE HISTORIA ODKRYĆ I EKSPLOATACJI SIARKI W POLSCE

30 maja 1981 roku odbyło się w Kielcach ogólnopolskie sympozjum naukowe pod nazwą: *Historia odkryć i eksploatacji siarki w Polsce*. Jego organizatorem było Towarzystwo Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego przy współudziale Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Siarkowego „Siarkopol” w Tarnobrzegu, Rad Oddziałów Wojewódzkich NOT w Kielcach i Tarnobrzegu oraz Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Kielcach. W przygotowaniu sesji uczestniczył także Zespół Geologii Złóż Siarki Instytutu Geologicznego w Warszawie pod kierownictwem prof. Stanisława Pawłowskiego.

Podczas obrad, którymi kierował przewodniczący Rady Naukowej Towarzystwa Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego — prof. Wacław Różański, wygłoszono następujące referaty: *Znaczenie odkryć złóż siarki* — prof. Stanisław Pawłowski; *Geologia polskich złóż siarki* — doc. Katarzyna Pawłowska; *Historia odkrycia złóż siarki w Polsce Ludowej* — mgr Bolesław Kubica; *Historia badań geologii złóż siarki w Polsce w XIX wieku* — doc. Tadeusz Osmólski; *Historia badań geologii złóż siarki w Polsce w I połowie XX wieku* — doc. Zbigniew Wójcik; *Współczesne metody eksploatacji złóż siarki rodzimej w Polsce* — mgr inż. Edward Gorylewski, dr inż. Józef Kirejczyk.

Prof. Stanisław Pawłowski — inicjator poszukiwań siarki na ziemiach polskich i naukowy kierownik zespołu badawczego w Instytucie Geologicznym — zaprezentował w swym referacie pogląd na występowanie złóż siarki rodzimej. Referent przedstawił efekty gospodarcze konsekwentnie rozwijanej w ostatnich dziesięcioleciach geologicznej akcji badawczej, dzięki której udostępnione zostały złoża siarki w okolicach Tarnobrzega, Staszowa, Lubaczowa i Baranowa Sandomierskiego. Są to pokłady, liczące się w skali światowej. Niektóre z nich zalicza się do unikalnych. Stanisław Pawłowski zwrócił uwagę na dynamiczny rozwój badań głębiej występujących złóż siarki od chwili, gdy okazało się, że w polskich warunkach można zastosować metodę podziemnego jej wytopienia. Przypomniał także o wykonaniu w ostatnich latach kilkunastu dokumentacji geologicznych, stanowiących istotny wkład nauki w rozpoznanie obszaru Polski i fundament rozwoju przemysłu siarkowego. Warto nadmienić, że w ogłoszonej przed kilkanaście laty na łamach „Trybuny Ludu” ankiecie na temat największych osiągnięć nauki w Polsce Ludowej wymieniono na drugim miejscu odkrycie złóż siarki. Konsekwencją badań przeprowadzonych w ostatnich latach jest fakt, że Polska, importująca jeszcze w 1960 roku siarkę, jest obecnie zaliczana do czołówki światowych producentów i eksporterów tego surowca.

W kolejnym referacie, doc. Katarzyna Pawłowska dokonała charakterystyki geologicznej głównych obszarów siarkowych, występujących na terenie zapadliska przedkarpackiego. W obrębie tego zapadliska gipsy-skały macierzyste złóż siarki zajmują powierzchnię około 15 000 km².

Mgr Bolesław Kubica w swym wystąpieniu omówił historię odkrycia złóż siarki w Polsce Ludowej. Dokonał on periodyzacji najnowszej historii poszukiwań tego surowca. Poszczególne etapy przypadają na następujące lata: 1937—1948 — rozwój badań podstawowych i kształtowanie koncepcji poszukiwawczych; 1952—1957 — realizacja wstępnych programów badawczych i pierwszych odkryć geologicznych; 1963—1976 — wybitna intensyfikacja badań i odkrycie największych zasobów siarki rodzimej. Bolesław Kubica uwypuklił także wkład przedsiębiorstw geologicznych i współdziałanie geologów z górnikami w zakresie odkrycia i eksploatacji siarki.

Dwaj kolejni referenci nakreślili dzieje badań złóż siarki w XIX i XX wieku na ziemiach polskich. O historii eksploatacji tego surowca w wieku XIX mówił doc. Tadeusz Osmólski. Natomiast doc. Zbigniew Wójcik — w oparciu o liczne publikacje naukowe — scharakteryzował poszukiwanie złóż siarki na ziemiach polskich w I połowie XX wieku. W tym okresie nastąpił wzrost zainteresowania siarką — zwłaszcza podczas I wojny światowej. Była ona wówczas ważnym surowcem strategicznym. Doprowadziło to do wznowienia jej eksploatacji w Posądku, Czarkowych i innych nieczynnych wówczas kopalniach. Kolejnym czynnikiem, jaki doprowadził do wzrostu zainteresowania rodzimymi złożami siarki w pierwszych latach okresu międzywojennego, było zapotrzebowanie na kwas siarkowy. Doc. Zbigniew Wójcik w swym

referacie zwrócił uwagę na udział w badaniach złóż siarki w I połowie XX wieku licznego grona badaczy, a wśród nich: J. Siemiradzkiego, S. Czarnockiego, Cz. Kuźniara, J. Czarnockiego, R. Krajewskiego, W. Teisseyre i innych.

W kolejnym referacie pracownicy Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Siarkowego „Siarkopol” w Tarnobrzegu — dr Józef Kirejczyk i mgr Edward Gorylewski — zaprezentowali stosowane współcześnie w Polsce sposoby wydobywania złóż siarki. Omówili oni dwie metody eksploatacji: — odkrywkową, połączoną ze wzbogaceniem uzyskanej w ten sposób rudy siarki metodą flotacyjną, oraz później zastosowaną w Polsce, ale bardziej opłacalną — podziemnego wytopienia i wydobywania na powierzchnię otworami wiertniczymi ciekłej siarki. Autorzy tego referatu sporo uwagi poświęcili problemowi rekultywacji terenów po wyeksploatowanych złożach siarki oraz związanym z nim zagadnieniem degradacji i ochrony naturalnego środowiska.

Ze względu na nieobecność autora nie został wygłoszony referat — przygotowany przez inż. Tadeusza Matelskiego, a poświęcony historii i zbiorom eksponowanym w Muzeum Zagłębia Siarkowego, które znajduje się w zamku — w Baranowie Sandomierskim.

Aktualna sytuacja gospodarcza naszego kraju miała decydujący wpływ na przebieg interesującej dyskusji. Jej uczestnicy zastanawiali się, w jaki sposób należy obecnie i w najbliższych latach eksploatować złoża siarki, aby jej eksport mógł być najbardziej opłacalny dla naszego kraju. Dyskutanci z dużą troską mówili także o ochronie naturalnego krajobrazu oraz zagrożeniu wód Wisły, występującym przy eksploatacji siarki.

W czasie obrad istotny postulat badawczy zgłosił doc. Zbigniew Wójcik. Zwrócił on uwagę, że archiwalia dotyczące kopalnictwa rud siarki na ziemiach polskich uległy rozproszению. Istnieje zatem konieczność kwerend badawczych — przede wszystkim w Wiedniu, Berlinie i Leningradzie. Zaproponował także przeprowadzenie szerokiej penetracji terenowej miejsc w północnej części zapadliska przedkarpackiego, gdzie dawniej prowadzono przygodnie eksploatację złóż siarki. Realizacja tego ze wszelkim słusznym wniosku przyczyniłaby się na pewno do lepszego poznania dziejów wydobywania na ziemiach polskich tego cennego surowca.

Z kronikarskiego obowiązku należy nadmienić, że dzięki życzliwości dyrekcji Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Siarkowego „Siarkopol” w Tarnobrzegu został opublikowany zbiór referatów wygłoszonych podczas sympozjum (poza artykułem doc. Tadeusza Osmólskiego).

Andrzej Rembalski
(Kielce)

JUBILEUSZ 35-LECIA PRACY NAUKOWEJ PROFESORA WACŁAWA RÓŻAŃSKIEGO

15 maja 1981 r. — w Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie — odbyło się uroczyste posiedzenie poświęcone 35-leciu pracy naukowej i 40-leciu działalności społecznej na terenie Staropolskiego Okręgu Przemysłowego prof. Wacława Różańskiego. Organizatorem spotkania był Wydział Metalurgiczny AGH oraz uczelniane koło Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego.

W uroczystości obok najbliższej rodziny Jubilata uczestniczyli członkowie senatu AGH, przedstawiciele Ministerstwa Hutnictwa, zakładów przemysłowych, z którymi Profesor utrzymuje bliskie kontakty, przedstawiciele organizacji społecznych, wyższych uczelni, wychowankowie i liczne grono współpracowników.

Przewodniczący posiedzenia — prof. Stanisław Gorczyca — przypomniał działalność naukowo-badawczą i społeczną Wacława Różańskiego.

Po ukończeniu humanistycznego gimnazjum im. Mikołaja Reja w Kielcach rozpoczął studia na Wydziale Hutniczym AGH w Krakowie.